

КОНКУРСНА РОБОТА

на тему:

«ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІКО-АНАЛІТИЧНОЇ ОЦІНКИ РУХУ РОБОЧОЇ СИЛИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ»

під шифром **«ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ»**

зі спеціальності:

«Публічне управління та адміністрування»

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади інформаційно-комунікативного забезпечення економіко-аналітичної оцінки руху робочої сили в системі публічного управління	5
РОЗДІЛ 2. Оцінка інформаційно-комунікативного забезпечення економіко-аналітичної оцінки руху робочої сили в системі публічного управління	13
РОЗДІЛ 3. Напрямки удосконалення інформаційно-комунікативного забезпечення економіко-аналітичної оцінки руху робочої сили в системі публічного управління.....	23
ВИСНОВКИ.....	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	31

ВСТУП

Важливою передумовою забезпечення ефективності управління будь-якими явищами і процесами в публічному управлінні та загалом є якісне інформаційно-комунікаційне забезпечення та науково обґрунтована економіко-аналітична оцінка руху робочої сили. Це зумовлено тим, що постійні зміни, котрі відбуваються на ринку праці, є основним індикатором соціально-економічного розвитку окремого регіону та держави в цілому, що визначається через шляхи впровадження інформаційних технологій і систем в управлінській діяльності. Ці шляхи безпосередньо допомагають виявити проблеми, складності, впровадити і використати способи ефективного збору інформації, швидкої систематизації, аналізу та надання якісної оцінки необхідної для подальшої діяльності.

Інформаційно-комунікаційне забезпечення економіко-аналітичної оцінки руху робочої сили є одним з найвагоміших факторів у галузі статистики. Оскільки, на думку провідного експерта МОП І.В. Чернишевого, на сьогодні існує три основні проблеми економіко-аналітичної оцінки руху робочої сили: перша проблема проявляється в тому, що дуже багато очікують від джерел інформації про рух робочої сили; друга ж пов'язана з тим, що саме джерело інформації не в змозі надати остаточну уяву про об'єкт чи явище дослідження; третя – хронологічність надання інформації, коли зібрані дані аналізуються дуже повільно або не аналізуються взагалі.

Проблемам розробки методологічних засад статистичного вивчення зайнятості населення та інформаційно-аналітичного забезпечення в процесі його управління займалися як вітчизняні науковці Д.П. Богиня, С.І. Бандур, І.К. Бондар, О.М. Гладун, С.С. Герасименко, А.В. Головач, М.І. Долішній, В.К. Данилко, І.В. Кузьменко, Ю.М. Краснов, Е.М. Лібанова, В.В. Онікієнко, В.І. Лишиленко, О.Г. Осауленко, Н.О. Парфенцева, Л.Г. Ткаченко, І.І. Пилипенко, В.Г. Швець, В.Б. Авер'янов, І.О. Бланк, О.Д. Гудзинський, В.К. Савчук, І.Б. Садовська, так і зарубіжні вчені: К.Р. Макконнелл, К. Друрі, П. Самуельсон, Р.

Солоу, Н. Грегорі Менк'ю та інші вчені, які складають теоретико-методологічну основу.

Метою наукової роботи є здійснення теоретичних узагальнень та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення інформаційно-комунікативного забезпечення економіко-аналітичної оцінки руху робочої сили в системі публічного управління.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання наступних завдань:

- проведення теоретичного аналізу ролі та значення інформаційно-комунікативного забезпечення економіко-аналітичної оцінки руху робочої сили в системі публічного управління;

- здійснення аналізу інформаційно-комунікативного забезпечення економіко-аналітичної оцінки руху робочої сили в системі публічного управління на прикладі роботи Головного управління статистики в Тернопільській області;

- розробка напрямків удосконалення інформаційно-комунікативного забезпечення економіко-аналітичної оцінки руху робочої сили в системі публічного управління.

Використана методика дослідження: в процесі написання наукової роботи були використані методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, методи порівняння, узагальнення, системний та функціональний аналіз.

Оскільки теоретичні і методичні положення, наукові та практичні рекомендації щодо удосконалення інформаційно-комунікаційного забезпечення та механізму економіко-аналітичної оцінки руху робочої сили в системі публічного управління дозволяють передбачити та своєчасно усунути багато проблем.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІКО-АНАЛІТИЧНОЇ ОЦІНКИ РУХУ РОБОЧОЇ СИЛИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Розвиток інформаційної сфери держави та становлення інформаційного суспільства, активне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в процеси управління є одними із стратегічних завдань європейських країн. На сьогоднішній день існує велика кількість різноманітних моделей розвитку інформаційної сфери: скандинавська, західноєвропейська, центральноевропейська тощо. Звертаючи увагу на те, що Україна взяла курс на європейську інтеграцію, перед державою постає питання щодо вектору спрямованості інформаційного розвитку у відповідності до стандартів Європейського Союзу.

Інформація (від лат. *informatio* – роз'яснення, ознайомлення), означає відомості про предмети, явища та процеси світу, який нас оточує [23]. Залежно від галузі, предмету та об'єкту дослідження, під інформацією вчені розуміють: позначення змісту, отриманого із зовнішнього світу; заперечення ентропії; передачу різноманітності; ймовірність вибору; повідомлення, відображення взаємостосунків між явищами [5]. Інформація як сукупність певних даних про відповідні предмети, явища, процеси, відносини, події тощо, зібрана й систематизована в придатну для використання форму, є основою державного управління [18]. Проте сама інформація, якщо вона не враховує зміст суспільних процесів, тобто не відображає знання, досвід та цілі людей, не пливає на мислення, поведінку та діяльність людей, не є суспільно значущою. Наявність сучасних засобів зв'язку та обробки інформації у повсякденній роботі дозволяє значно скоротити витрати на рутину та малоефективну роботу і підвищити результативність.

Потік інформації являється цілеспрямованим рухом інформації від джерела до носія інформаційних потреб. Потіки інформації формуються з урахуванням обов'язкових вимог:

- виключення дублювання потоків;
- зменшення інформаційних потоків та зв'язків;
- інформаційні потоки повинні характеризуватися: вказівкою споживачів інформації, відповідальних за збір, обробку, передачу, зберігання та регламентом передачі інформації, утримуванням і обсягом переданої інформації [1].

Передача інформації неможлива без численних посередників, засобів комунікації. Крім того, інформація має властивість видозмінюватися, залежно від того якими шляхами вона передається та кому вона адресована. Для прикладу, при передачі певної інформації вгору від підлеглих до керівництва ця інформація узагальнюється, а при передачі від керівництва до підлеглих, навпаки – вона конкретизується. Такий принцип відбувається влюбій системі, головне в цьому інформаційному просторі – максимальна швидкість передачі при мінімальних спотвореннях.

На думку вчених інформаційний простір – це історично сформована, забезпечена правовими гарантіями й засобами зв'язку, з найбільшою доступністю для споживача форма скоординованих і структурованих, територіально близьких і віддалених інформаційних ресурсів, котрі акумулюють результати комунікаційної діяльності людей [24].

Також можна зазначити, що основним елементом інформаційного простору, який визначає рівень поширення, формування, використання інформації як основного ресурсу, та забезпечує його захист, опрацювання і передачу виступають інформаційно–комунікативні технології. Складність даного процесу потребує створення відповідної системи, яка відповідає за комунікативне забезпечення, особливість побудови якої визначається специфікою діяльності організації і конкретним середовищем її функціонування.

Інформаційне забезпечення управління – це зв'язок інформації з системами управлінських процесів в цілому. Воно може розглядатися не лише в комплексі, охоплюючи всі функції управління, але і за окремими управлінськими напрямками. Це дає можливість виділити певні специфічні моменти, котрі притаманні інформаційному забезпеченню функціонального управління, водночас розкриваючи його загальні властивості, що дає можливість глибше спрямовувати дослідження.

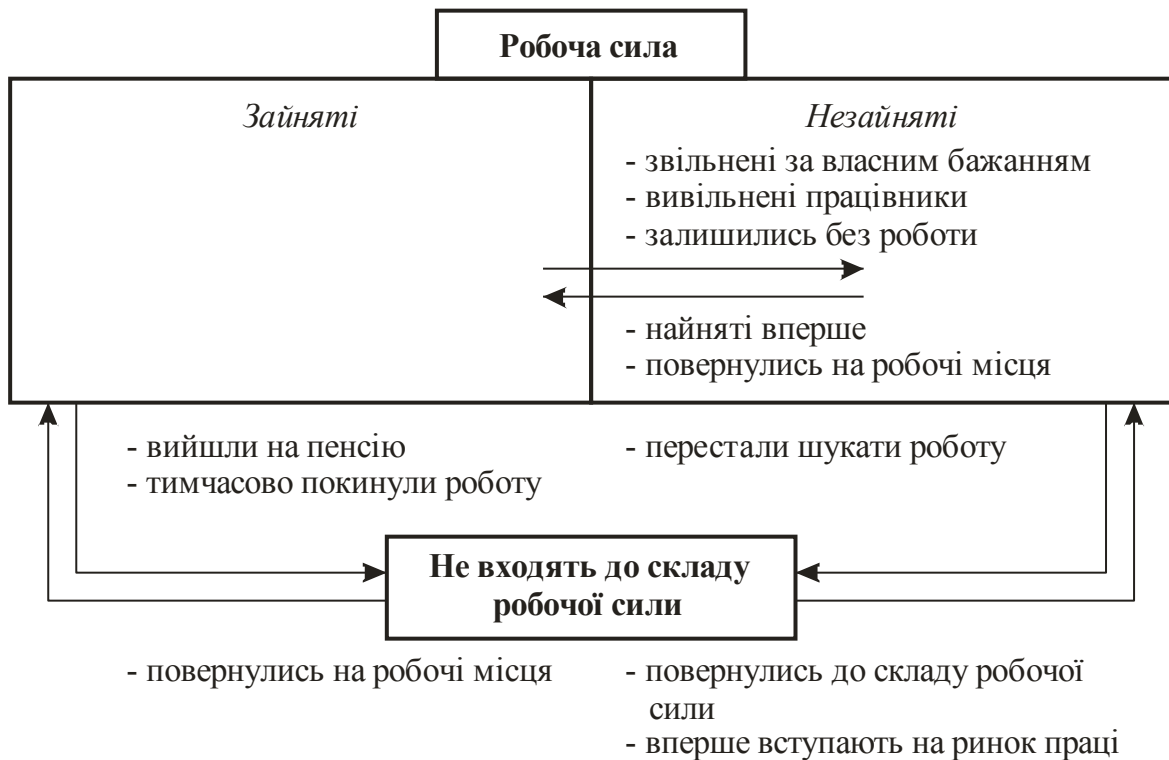
Відповідно інформаційно-комунікаційне забезпечення управління – це зв'язок інформації з системами управління і управління процесами в цілому, яке також включає в себе комплекс впливів на засоби комунікацій і споживачів інформації.

На даному етапі при швидких змінах потоків інформації доцільно виділити проблему забезпечення ефективного регулювання робочої сили в умовах масового прихованого безробіття і відсутності дієвих механізмів для її вирішення досить актуальна, також вимагає комплексного підходу. Питання організації ефективного руху робочої сили на ринку праці являється в епіцентрі не лише економічного, але й соціально-політичного розгляду, ці проблеми хвилюють майже усі країни світу.

В працях вітчизняних та закордонних науковців потоки робочої сили на ринку праці не виступають як об'єкт дослідження, в основному вивчалися окремі аспекти цього напрямку. Поширені дослідження певних причин переходу робочої сили між секторами та її стану на ринку праці, такі як: пошук робочого місця, кращих умов праці, прагнення отримувати високу заробітну плату, стагнація та розвиток галузей економіки, НТП скорочення штатів, природні умови (закінчення навчання і пошук роботи, вихід на пенсію, інвалідність та ін.), трансформація власності, банкрутство, певні структурні зрушення в економіці та багато інших. Де основним їх фактором являється цілеспрямована система інформаційно-комунікаційного забезпечення, яка об'єктивно відображає існуючу економічну ситуацію.

Так, Мандибура В.О. розглядав проблему з позицій життєвого рівня населення, Павловська О. та Павловська Н – з позицій оцінки вартості робочої сили, Симончук О. приділяв увагу моделі працевлаштування та виживання звільнених шахтарів. Істотний внесок в розробку теорії і практики функціонування ринку праці і руху робочої сили на ньому внесли й інші вчені [4, с. 12].

Вперше, як економічну категорію, потоки населення було виділено такими вченими як С.Фішером, Р. Шмалензі та Р. Дорнбушем в їх праці «Економіка». Її авторами запропоновано схему потоків робочої сили (рис. 1.1), проте не дано поняття самих потоків.

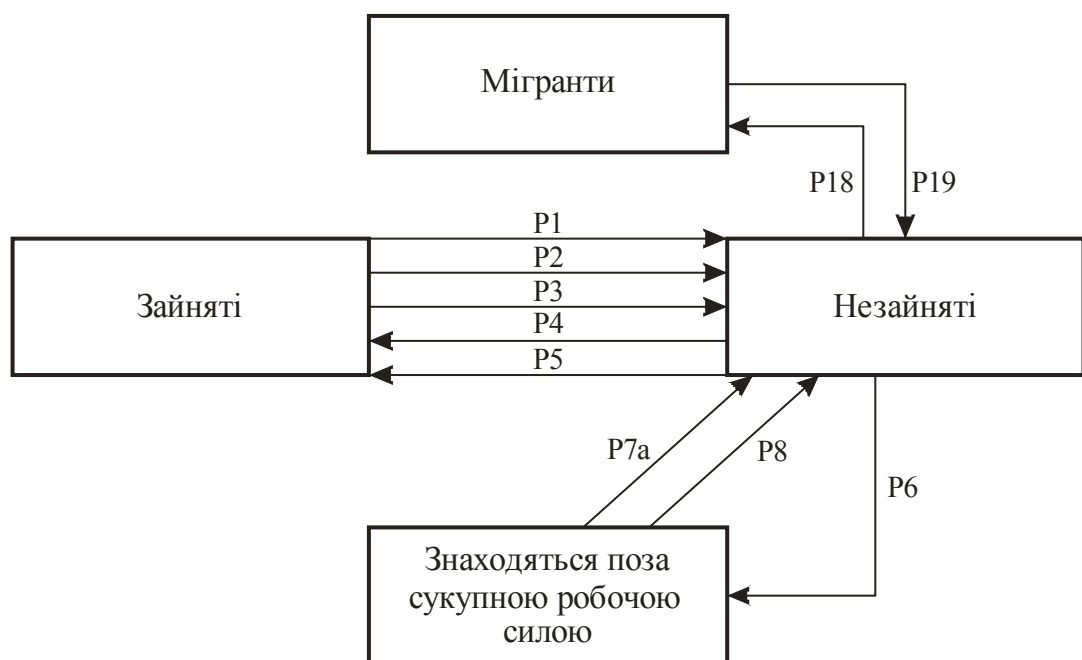
Рис. 1.1. Потоки робочої сили на ринку праці [6, с. 13]

Отже, на ринку праці людина може бути зайнятою, незайнятою чи знаходитися поза сукупною робочою силою, сукупна робоча сила складається із зайнятих і незайнятих. Кожний сектор має по дві спрямованості потоків: у нього та із нього.

Фіксований (zareєстрований) ринок праці визначається по статистиці офіційно зареєстрованих безробітних і поданих у центри зайнятості заявок про вакансії. З цим ринком праці працює державна служба зайнятості України. На відміну від нього реальний (повний) ринок праці включає безробітних, які не зареєстровані в державних службах зайнятості, знаходяться у вимушених відпустках, зайняті неповний робочий час, неоформлені на роботу у встановленому порядку тощо [6, с. 18].

Стосовно до фіксованого ринку праці загальна схема потоків робочої сили прийме декілька спрощений вигляд (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Потоки робочої сили на фіксованому ринку праці [6, с. 19]

На фіксованому ринку праці рух робочої сили відбувається в двох напрямках, це приток незайнятої робочої сили на фіксований ринок праці, тобто тієї частини робочої сили, що звернулася до державної служби зайнятості та розподіл незайнятої робочої сили, що знаходиться на обліку в центрах зайнятості, тобто контингенту сектору за такими напрямками: працевлаштування, направлення на громадські роботи, професійне навчання, профпідготовка або підвищення кваліфікації, зняття з обліку з інших причин (самостійне працевлаштування, небажання користуватися послугами центрів

зайнятості та ін.), вихід зі складу сукупної робочої сили.

Слід констатувати той факт, що дослідження потоків робочої сили з використанням статистичного матеріалу можливо лише по фіксованому ринку праці. Це відбувається за трьома підставами: в сучасних умовах розвитку ринку праці України найбільш доцільно використання показника зареєстрованого безробіття, в той час як застосування методології міжнародної організації праці (МОП) поки є передчасним та таким, що не враховує національну специфіку; не існує статистичного матеріалу щодо повного ринку, праці, а використання розрахункових даних може привести до значних відхилень та неточностей в аналізі; державна статистика, державні програми зайнятості і прогнози будуються саме на даних з фіксованого ринку праці.

Методологічний підхід у економіко-аналітичній діяльності дозволяє розкрити закономірності функціонування об'єкта управління, визначити технологію прийняття управлінського рішення, також сформулювати принципи, що нормують економіко-аналітичну діяльність і дозволяють розробити методи дослідження.

Аналіз, як одна з структурних складових інформаційно-аналітичного забезпечення управління, за своєю суттю означає розчленування предмету пізнання, абстрагування його окремих сторін [5]. Саме аналіз дає можливість досліджувати суспільні явища, господарські процеси для накопичення знань та їх практичного застосування для цілей управління [11]. Аналіз методології економіко-аналітичної діяльності необхідно проводити в розрізі визначення принципів та методів економіко-аналітичної діяльності.

Основними принципами, на яких повинна базуватися економіко-аналітична діяльність є: принцип науковості, має забезпечувати дотримання вимог економічних законів; принцип достовірності, який передбачає отримання інформації, адекватної реальному розвитку об'єкту управління; принцип орієнтації на повніше задоволення потреб суспільства. Визначення потреб суспільства проходить за допомогою комплексу наукових досліджень з урахуванням науково-обґрунтованих норм потреб та вивчення тенденцій зміни

їх структури, що викликано науково-технічним прогресом; принцип збалансованості передбачає погодженість показників, які забезпечують можливі пропорції економіки; принцип реальності передбачає забезпечення фінансовими ресурсами економіко-аналітичних операцій; принцип перманентності, який вказує на необхідність постійного уточнення окремих показників; принцип забезпечення середнього рівня економічного і соціального розвитку регіону.

Методологія системного підходу в економіко-аналітичній діяльності складається із таких логічно взаємопов'язаних елементів: цілі діяльності; засоби, методи їх досягнення; ресурсне забезпечення досягнення кожної цілі; логічні або математичні моделі, що пов'язують, цілі, засоби їх досягнення і враховують вплив факторів макро- та мікросередовища; критерії відбору альтернативних управлінських рішень в системі публічного управління.

До методів економіко-аналітичної діяльності належать: спостереження, порівняння, моделювання, системний підхід, синтез, індукція, дедукція, абстрагування, формалізація, історичний підхід, логічний метод, експеримент, вимірювання [9, с. 28].

Щодо дії інституціонального механізму зайнятості людей на підприємствах, в установах, організаціях створює певні соціально-трудові відносини. Соціально-трудова відносина – це об'єктивний взаємозв'язок і взаємозалежність у процесі праці, суб'єктів цих відносин, які спрямовані на регулювання якості трудового життя [6, с. 48]. Схеми дії інституціонального механізму регулювання ринку праці здійснюються через три лінії зв'язку:

- перша лінія зв'язку, по якій відбувається зв'язок між суб'єктами ринку праці, – це звернення носіїв у державний апарат з приводу своїх соціально-трудова інтересів у вигляді інформацій, скарг, пропозицій. З цим носії можуть звертатись і до виразників їх соціально-трудова інтересів. Дане право гарантовано ст. 40 Конституції України.

- друга лінія зв'язку між суб'єктами соціально-трудова відносин, яку реалізують виразники, – це проведення консультацій, нарад, семінарів із

метою опрацювання єдиного напрямку спільних дій; різні заяви, меморандуми, обговорення колективних договорів і угод та інші засоби впливу на державні органи. Носії і виразники використовують і такі засоби впливу на державну соціально-економічну політику, як ЗМІ, демонстрації, мітинги, страйки, пікетування, звернення до суду, збір підписів. Такі права громадян зумовлені ст. 39 Конституції України.

- третя лінія зв'язку становить розробку спільно з виразниками і впровадження виконавцями в життя соціально-економічної політики держави через тарифні угоди різних рівнів, різноманітні програми, окремі заходи, постійну оперативну роботу на різних рівнях державного управління, через колективні переговори.

Правове забезпечення є одним з основних напрямів інституційного забезпечення економіко-аналітичної оцінки руху робочої сили, а головним державним документом правового забезпечення – Конституція України. У Конституції України викладені права на працю і соціальний захист громадян України та іноземців, які проживають в Україні. Цьому присвячений розділ II Конституції України «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина».

Відповідно до Основного Закону пріоритетним соціальним правом громадян є право на працю. З огляду на важливість цього права і з метою упередження неоднозначного тлумачення його в Конституції дається загальне визначення цього права і передбачається ряд гарантій його здійснення. Зокрема, в Конституції стверджується, що кожний має право на працю, яке включає можливість заробляти собі на життя працею, яку особа вільно обирає або на яку вільно погоджується. Гарантуючи це право, держава, як визначається в Основному Законі, створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, дає рівні можливості у виборі професій та роду трудової діяльності, реалізує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб [6, с. 35].

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІКО-АНАЛІТИЧНОЇ ОЦІНКИ РУХУ РОБОЧОЇ СИЛИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Відповідно до Регламенту Головного управління статистики в Тернопільській області, під час здійснення повноважень воно взаємодіє з великою кількістю підприємств, організацій та установ, місцевими органами державної влади, також органами місцевого самоврядування, фізичними і юридичними особами, засобами масової інформації, а також безпосередньо із громадянами.

Взаємодія Головного управління статистики в Тернопільській області з місцевими органами державної влади та органами місцевого самоврядування, а також іншими юридичними особами полягає в забезпеченні:

- ефективної та постійної співпраці з місцевими органами державної влади та органами місцевого самоврядування, а також іншими юридичними особами, координації їх дій у питаннях пов'язаних із організацією державної статистичної діяльності;

- проведення певних державних статистичних спостережень та поширення отриманих результатів відповідно до плану;

- взаємодії інформаційної системи територіальних органів державної статистики із конкретними інформаційними системами місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування шляхом їх взаємного обміну інформацією відповідно щодо заходів, передбачених планом, спільних нормативно-правових актів учасників взаємообміну цією інформацією, а також укладених угод;

- проведення статистичних спостережень і надання послуг на платній основі відповідно до Положення про проведення статистичних спостережень та надання органами державної статистики послуг на платній основі, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 08.11.2000 № 1659;

- здійснення, відповідно до чинного законодавства, інших заходів, котрі

пов'язані з виконанням завдань, покладених на Головне управління статистики [16].

Співпраця Головного управління статистики в Тернопільській області із засобами масової інформації, громадськістю та іншими користувачами статистичної інформації зводиться до: організації і проведення через ЗМІ роз'яснень щодо цілей, змісту й порядку реалізації державної політики у сфері статистики; організації вивчення громадської думки стосовно проблем, пріоритетів та перспектив розвитку державної статистики; проведення в установленому порядку консультацій із громадськістю та користувачами статистичної інформації; інформування громадськості і користувачів статистичної інформації про діяльність Головного управління статистики шляхом розміщення інформації на офіційному веб-сайті Головного управління статистики, проведення прес-конференцій, публікацій у засобах масової інформації статей, інтерв'ю, коментарів, підготовки телепередач та радіопередач, виготовлення і розповсюдження інформаційно-презентаційної продукції про свою діяльність; проведення моніторингу повідомлень в ЗМІ стосовно своєї діяльності і реагування на критичні зауваження; здійснення аналізу потреб користувачів в статистичній інформації та доступу до неї; організації роботи щодо забезпечення статистичною інформацією користувачів відповідно до законодавства [16].

Особистий прийом громадян, а також розгляд їхніх письмових звернень в Головному управлінні статистики і його відокремлених структурних підрозділах здійснюється відповідно до вимог Закону України «Про звернення громадян» та інших актів законодавства.

Діловодство за зверненнями громадян у Головному управлінні статистики та його відокремлених структурних підрозділах ведеться окремо від інших видів діловодства згідно з Інструкцією, затвердженою наказом Головного управління статистики та розробленою відповідно до Інструкції з діловодства за зверненнями громадян в органах державної влади та місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах,

організаціях незалежно від форм власності, в засобах масової інформації, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 14.04.1997 № 348, і покладається на уповноважений структурний підрозділ, а також на спеціально призначених посадових осіб у структурних підрозділах та відокремлених структурних підрозділах Головного управління статистики.

Особистий прийом громадян в Головному управлінні статистики проводиться начальником, першим заступником і заступниками начальника Головного управління статистики, у відокремлених структурних підрозділах – начальниками цих підрозділів відповідно до порядку і графіку прийому громадян, затверджених наказом Головного управління статистики.

Керівництву Головного управління статистики щоквартально подається інформація про стан роботи зі зверненнями громадян (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Інформація про звернення громадян, що надійшли до Головного управління статистики у Тернопільській області I півріччя 2017 року ¹

	Кількість звернень, що надійшли поштою	Кількість звернень на особистому прийомі	Кількість всіх звернень	З них		Кількість питань, порушених у зверненнях громадян	У тому числі						
				повторних	колективних		житлові, комунальному господарства	освіти, виховання та навчання дітей, роботи навчально-виховних закладів	охорони здоров'я	праці	соціального захисту	забезпечення законності та правопорядку	інші
Всього:	97	3	100	—	—	100	—	38	—	27	30	—	4

¹ Примітка. Наведено за матеріалами ГУС в Тернопільській області

В Головному управлінні статистики здійснюється постійний контроль за станом роботи зі зверненнями громадян щодо виконання вимог Закону України «Про звернення громадян» та Указу Президента від 07.02.2008 №109/2008 «Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації і гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування».

Головне управління статистики в Тернопільській області активно

взаємодіє з респондентами та:

- забезпечує респондентів звітно-статистичною документацією (за винятком державних класифікаторів техніко-економічної і соціальної інформації) відповідно до плану певних державних статистичних спостережень;

- отримує в порядку і строки, визначені Держкомстатом, первинні та статистичні дані, дані бухгалтерського обліку, іншу необхідну для проведення статистичних спостережень інформацію, в тому числі інформацію із обмеженим доступом, а також пояснення, що додаються до них;

- гарантує конфіденційність первинних даних згідно з чинним законодавством, що отримані від респондентів під час проведення статистичних спостережень, та адміністративних даних щодо респондентів;

- проводить перевірки достовірності первинних і статистичних даних, поданих респондентами відповідно до Порядку, затвердженого наказом Держкомстату, та вимагає від респондентів внесення виправлень до статистичної звітності, інших статистичних формулярів у разі виявлення приписок та інших перекручень первинних та статистичних даних. У разі невиконання цієї вимоги у визначені строки органи державної статистики можуть самостійно вносити зазначені виправлення з подальшим повідомленням про це респондентів;

- вивчає пропозиції респондентів щодо вдосконалення форм державних статистичних спостережень з метою зменшення звітного навантаження;

- встановлює зворотний зв'язок з респондентами, проводить наради, семінари, надає консультації з питань статистики, обліку та звітності, в тому числі на платній основі тощо.

Співпраця з респондентами відбувається за допомогою транспортного повідомлення для обміну інформацією із прикріпленим до нього транспортним контейнером, що містить зашифровані дані (електронні звіти, квитанції тощо). Уніфікований формат транспортного повідомлення для обміну інформацією між респондентами, операторами і органами в електронному вигляді телекомунікаційними каналами зв'язку з використанням електронного

цифрового підпису містить шляхи обміну інформацією, визначення оператора електронної звітності, вимоги до криптографічного захисту інформації, вимоги до структури транспортного повідомлення, що передається телекомунікаційними каналами зв'язку.

Обмін інформацією між респондентами і органами державної статистики в електронному вигляді проводиться за допомогою Оператора електронної звітності (ОЕЗ), який складається з апаратного забезпечення, програмного забезпечення та нормативних документів і призначений для забезпечення транспортування документів між респондентами і органами державної статистики в електронному вигляді телекомунікаційними каналами зв'язку, з використанням електронного цифрового підпису.

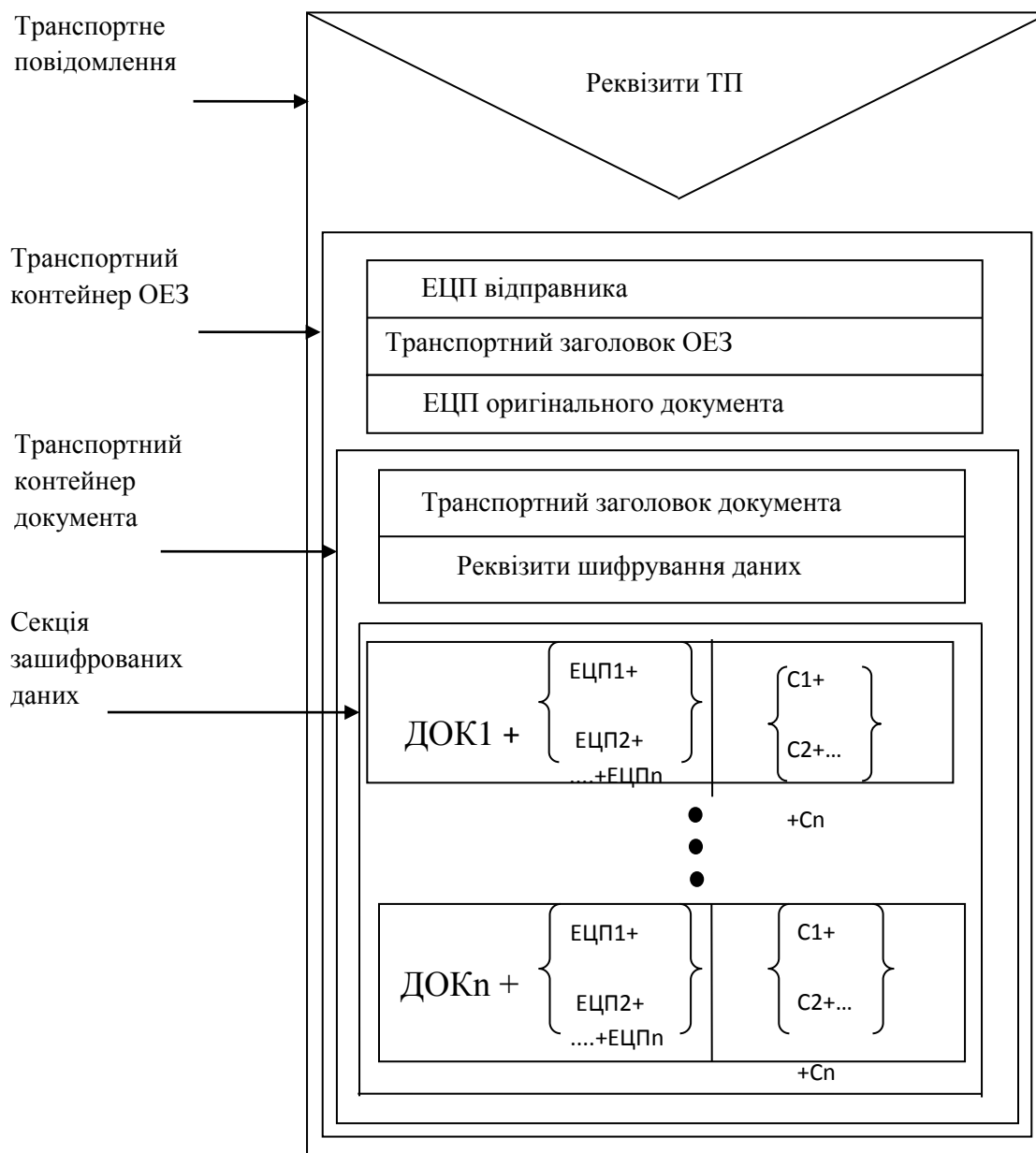
Усі криптографічні перетворення виконуються засобами систем криптографічного захисту інформації (СКЗІ). Застосовувані СКЗІ повинні відповідати таким вимогам: реалізовувати процедури формування й перевірки ЕЦП відповідно до вітчизняного стандарту ДСТУ 4145-2002; реалізовувати процедури відкритого розподілу ключів відповідно до вітчизняного стандарту ДСТУ ISO IEC 15946-3:2006; реалізовувати процедури симетричного шифрування відповідно до ГОСТ 28147-89; бути сертифікованими відповідно до законодавства України.

Уніфікований формат транспортного повідомлення підтримує всі діючі типи електронних документів інформаційної взаємодії, обумовлених порядком подання статистичної звітності відповідно до чинного законодавства України та інших нормативних актів Державного комітету статистики України.

Схему уніфікованого транспортного повідомлення представлено на рис. 2.2.

Транспортне повідомлення являє собою файл у форматі електронної пошти (MIME), оформлений за стандартом RFC-1521. Файл, який вміщує транспортний контейнер, входить у транспортне повідомлення як файл-вкладення («Content-Disposition: attachment»). Ім'я файла-вкладення зазначено в полі «filename». Розмір файла транспортного контейнера не може бути

нульовим. Транспортне повідомлення може мати тільки одного одержувача.

Рис. 2.2. Схема уніфікованого транспортного повідомлення ¹ [13]

¹ Примітка. ДОК1, 2, ...n – файл електронного документа; ЕЦП1, 2, ...n – один чи декілька електронно-цифрових підписів, якими засвідчений документ; С1, 2, ...n – один чи декілька блоків з сертифікатами ключів ЕЦП, якими засвідчений документ.

Одне транспортне повідомлення, передане телекомунікаційними каналами зв'язку, повинно містити тільки один вкладений у нього транспортний контейнер. Розмір транспортного повідомлення, переданого

телекомунікаційними каналами зв'язку, не повинен перевищувати 10 Мбайт. У випадку прийняття до обробки транспортного повідомлення Оператором електронної звітності та прийомним комплексом органу державної статистики, контейнер з тим самим ім'ям не може бути переданий тим самим відправником вдруге.

Ідентифікаційний код платника податків за ЄДРПОУ або індивідуальний податковий номер фізичної особи далі за текстом – ЄДРПОУ.

Заголовок транспортного повідомлення повинен містити такі обов'язкові поля:

– «From:» – поле, що містить ім'я відправника у кодуванні «Quoted Printable/Windows 1251» або «Base64/Windows 1251» й електронну адресу відправника, поміщену у кутові дужки <>;

– «Reply-To:» – поле, що містить ім'я відправника в кодуванні «Quoted Printable/Windows 1251» або «Base64/Windows 1251» й електронну адресу відправника, поміщену у кутові дужки <>;

– «To:» – поле, що містить ім'я одержувача в кодуванні «Quoted Printable/Windows 1251» або «Base64/Windows 1251» й електронну адресу одержувача, поміщену у кутові дужки <>;

– «Message-ID:» – поле, що містить унікальний, у межах організації відправника, ідентифікатор повідомлення довільного формату з довжиною, що не перевищує 40 символів;

– «Content-Transfer-Encoding:» – поле, що містить механізм кодування тіла повідомлення. Припустимі значення: «Quoted Printable/Windows 1251», «Base64».

Приєднаному файлу вкладення повинні відповідати поля:

– «Content-Type:», що містить ключове слово "application/octet-stream" і параметр "name=". Параметр "name" повинен містити ім'я файла вкладення. Ім'я файла повинно кодуватися в Quoted Printable/Windows 1251 або Base64/Windows 1251;

– «Content-Disposition:», що містить ключове слово "attachment" і

параметр “filename”. Ім'я файлу повинно кодуватися в Quoted Printable/Windows 1251 або Base64/Windows 1251;

- «Content-Length:», що містить довжину вкладення;
- «Subject:» – зміст поля представлений у кодуванні «Quoted Printable/Windows 1251» або «Base64/Windows 1251», визначається типом документа та ім'ям приєднаного транспортного контейнера [20].

Формат повідомлення для відправки на ОЕЗ містить: підпис відправника (табл. 2.2), транспортний заголовок ОЕЗ (табл. 2.3, 2.4), транспортний контейнер документа, або блок даних, підготовлений для ОЕЗ, або зашифрований блок даних, підготовлений для ОЕЗ (табл. 2.5).

Таблиця 2.2

Формат підпис відправника ¹

Елемент	Значення
Сигнатура	"XXX_SIGN", де XXX – код Центру сертифікації електронних ключів: “А”, “В”, “С”, ... – символний ідентифікатор, привласнений АЦСК*
0-символ	
4 байти	розмір буфера підпису та підписаних даних
Буфер підпису та підписаних даних	

¹ Примітка. Символьний ідентифікатор, привласнений АЦСК, називається за порядком літер латинського алфавіту відповідно до черговості проходження акредитації в Україні. Тобто, першому акредитованому ЦСК в Україні буде привласнено символ «А», другому за часом акредитації - символ «В», третьому - «С», далі за латинським алфавітом.

Наведено за матеріалами ГУС в Тернопільській області

Формат повідомлення від ОЕЗ містить: підпис ОЕЗ, транспортний заголовок ОЕЗ, транспортний контейнер документа, або блок даних, підготовлений ОЕЗ, або зашифрований блок даних, підготовлений ОЕЗ.

Таблиця 2.3

Формат транспортного заголовка ОЕЗ ¹

Елемент	Значення
Сигнатура	" ZPOSTTRANSPORTABLE"
0-символ	
4-байтовий розмір транспортного заголовка	без врахування довжини сигнатури і 0-символа
CR/LF	символи повернення каретки (0D) і переводу рядка (0A)
Рядок 1<CR/LF>	послідовність вигляду <Tag>=<Значення>
Рядок 2<CR/LF>	

...	
Рядок n<CR/LF>	

¹ Примітка. Наведено за матеріалами ГУС в Тернопільській області

Детально формати повідомлень, які передаються в транспортному контейнері ОЕЗ, зокрема формати повідомлень «Документ», «Квитанція», «Підтверджена квитанція», «Відповідь на документ», «Картка користувача», «Команда», «Результат виконання команди 100-запиту списку ID вхідної кореспонденції», «Результат виконання команди 101-запиту вхідного документа по ID» та «Результат виконання операції передачі повідомлення» представлені у додатку Ф.

Таблиця 2.4

Теги, використовувані в транспортному заголовку ОЕЗ ¹

Найменування	Значення	Обов'язковість заповнення
DOC_TYPE	Тип повідомлення: 1-Документ,2-Квитанція,3-Відповідь на документ,4-Картка користувача, 10-результат виконання операції передачі повідомлення, 100-запит списку ID вхідної кореспонденції,101-Запрос вхідного документа по ID	Так
REQ_DCTP	Тип запрошеного повідомлення (заповнюється для DOC_TYPE=101), див. "DOC_TYPE="	Ні
FILENAME	Ім'я файлу, що міститься в повідомленні (ID повідомлення)	Так
ANSWERID	ID відповіді на документ (GUID) (Документ визначається полем FILENAME)	Ні
EDRPOU	ЄДРПОУ відправника	Так
DEPT	Код філії відправника	Ні
RCV_EDRPOU	ЄДРПОУ одержувача	Так
RCV_DEPT	Код філії одержувача	Ні
SUBJECT	Рядок опису документа (довільний текстовий рядок)	Ні
ANSW_STT	Статус відповіді на документ: 0-оброблюється/1-завершено	Ні
RESULT	Код результату виконання операції	Ні
RESADD	Рядок з додатковою інформацією про результат виконання операції	Ні

¹ Примітка. Ідентифікатором (ID) повідомлення є комбінація полів "FILENAME=" і "ANSWERID=". Для повідомлень типу "Картка користувача" в полі "FILENAME=" знаходиться GUID. Для повідомлень типу "Картка користувача" в таблиці ZPMMSG поле IDRCР дорівнює нулю. Тип повідомлення 10 призначений для одержання результату обробки сервером повідомлень типу 1-4. Наведено за матеріалами ГУС в Тернопільській області

Таблиця 2.5

Формат зашифрованого блоку даних ¹

Елемент	Значення
Сигнатура	"XXX_CRYPT", де XXX – код Центру сертифікації електронних ключів: "А", "В", "С", ... – символний ідентифікатор, привласнений АЦСК*
4 байти	розмір зашифрованого блоку даних
Зашифрований блок даних	

¹ Примітка. Символьний ідентифікатор, привласнений АЦСК, називається за порядком літер латинського алфавіту відповідно до черговості проходження акредитації в Україні. Тобто, першому акредитованому ЦСК в Україні буде привласнено символ «А», другому за часом акредитації - символ «В», третьому - «С», далі за латинським алфавітом.

Наведено за матеріалами ГУС в Тернопільській області

Отже, оцінка інформаційно-комунікативного забезпечення економіко-аналітичної оцінки руху робочої сили в системі управління регіоном засвідчує, що Головне управління статистики в Тернопільській області при виконанні функцій щодо моніторингу руху робочої сили співпрацює з великою кількістю підприємств, установ, організацій, органів влади, засобів масової інформації та громадян. Дана співпраця відбувається як у формі безпосереднього спілкування, так і за допомогою інноваційних комунікативних технологій.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІКО-АНАЛІТИЧНОЇ ОЦІНКИ РУХУ РОБОЧОЇ СИЛИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Головними завданнями інформатизації органів державної статистики є: модернізація програмно-технічної бази, забезпечення органів державної статистики програмними та технічними засобами, що забезпечать ефективне виконання покладених на них завдань та функцій у необхідному обсязі, забезпечення ефективного розвитку і функціонування локальних мереж центрального, регіонального та районного рівнів; застосування сучасних інформаційних технологій для автоматизації процесів збирання, обробки, аналізу і розповсюдження статистичної інформації на основі максимального використання стандартних програмних засобів (операційних систем, офісних програмних засобів, реляційних систем керування базами даних, статистичних програмних пакетів тощо); перехід від технології електронної обробки інформації, яка базується на використанні комплексів електронної обробки інформації; стандартизація технології автоматизованої обробки статистичної звітності; побудова глобальної (корпоративної) мережі органів державної статистики; розроблення системи захисту інформації; створення інформаційних фондів органів державної статистики та надання можливості доступу до них споживачам статистичної інформації у рамках виділених їм повноважень, удосконалення та розвиток системи розповсюдження статистичної інформації.

По вертикалі ІОС органів державної статистики можна розділити на чотири рівні, що повинні бути взаємоузгоджені між собою:

- інформаційний – інформаційні технології верхнього рівня, що реалізують можливості ефективного виконання органами державної статистики покладених на них завдань щодо збирання, обробки, аналізу та розповсюдження статистичної інформації;

- інструментальний – інструментальні програмні засоби та технології

(поділяються на стандартні і нестандартні), що призначені для реалізації технологій інформаційного рівня. До них відносяться: програмні статистичні пакети, офісні програмні пакети, системи керування базами даних (СКБД), мови програмування та засоби розроблення прикладного програмного забезпечення, технології та програмні засоби розповсюдження статистичної інформації тощо;

- системний – системне програмне забезпечення, що складається із операційних систем, спеціальних програмних засобів моніторингу стану обчислювальних мереж та апаратних засобів і управління їх функціонуванням;

- технічний – апаратні засоби (сервери, робочі станції, телекомунікаційне обладнання тощо) і вбудоване програмне забезпечення контролю та настройки функціонування окремих пристроїв [2].

Конкретна реалізація кожного із рівнів ієрархії буде впливати на можливість реалізації тих чи інших функцій більш високого рівня, тому в розробці проектних рішень щодо удосконалення та розвитку ІОС важливим є найбільш повне врахування вимог кожного із рівнів, починаючи з верхнього, до нижчих за ієрархією рівнів.

По горизонталі ІОС органів державної статистики може бути представлена у вигляді трьох основних функціональних підсистем:

- технічні та програмні засоби і технології збирання, автоматизованої обробки та аналізу статистичної інформації;

- технічні та програмні засоби і технології розповсюдження інформації;

- технічні та програмні засоби і технології побудови та забезпечення ефективного функціонування глобальної корпоративної мережі органів державної статистики, що включає як складові частини локальні обчислювальні мережі, телекомунікаційну підсистему обміну інформацією між різними рівнями її обробки, підсистему захисту даних, підсистему зберігання даних та забезпечення доступу до них на різних рівнях їх обробки [2].

Такий поділ є умовним, оскільки всі перелічені системи взаємодіють між собою, і чіткі межі, що відділяють одну підсистему від іншої, відсутні. Проте

такий підхід дає змогу зосередити увагу на ключових проблемах функціонування і розвитку ІОС органів державної статистики.

Основними напрямками удосконалення та розвитку ІОС органів державної статистики повинні стати: розроблення та впровадження автоматизованої системи збирання, опрацювання і аналізу даних державної статистики (АС-Держстат) на основі сучасних інформаційних технологій; створення корпоративної мережі органів державної статистики; створення системи інформаційних ресурсів Держкомстату та забезпечення доступу до них; модернізація та реорганізація існуючого технічного та програмно-технологічного комплексу у зв'язку з впровадженням АС-Держстат; удосконалення системи розповсюдження статистичної інформації.

Реалізація основних напрямків удосконалення та розвитку ІОС планується шляхом: розроблення відповідних проектних документів (технічне завдання, технічний проект); проведення пілотних проектів та аналізу їх результатів; забезпечення сучасними програмно-технічними засобами органів державної статистики; створення відповідної нормативно-правової бази; внесення змін в організаційну структуру органів державної статистики.

З метою впровадження сучасних інформаційних технологій в системі державної статистики України, в першу чергу мають бути вирішені питання забезпечення органів державної статистики необхідною кількістю потужних серверів баз даних, високопродуктивними робочими станціями, сучасними програмними засобами. Крім того, необхідно наростити потужності діючих комп'ютерів у межах їх технічних можливостей, в основному це стосується обсягів встановленої оперативної та дискової пам'яті.

Стратегія зміни існуючої технології електронної обробки статистичної інформації полягає в створенні і використанні замість КЕОІ галузевих баз даних статистичних показників, центральної бази даних статистичної інформації та можливості безпосереднього доступу до вказаних баз працівників статистичних органів в рамках виділених їм повноважень. В першу чергу планується:

– розробити методологічні основи створення баз даних статистичних показників та їх використання (відбір показників, зіставлення кола звітуючих одиниць за різними статистичними формами тощо);

– розробити єдину систему актуалізації і ведення класифікаторів, довідників, статистичного реєстру звітних одиниць, яка повинна стати сполучною інформаційною ланкою між статистичними показниками в базах даних різних рівнів, а також основою для побудови різного роду вибірок під час проведення вибірових обстежень і переписів;

– впровадити ефективні уніфіковані технології розроблення і функціонування програмного забезпечення на основі максимального використання стандартних програмних продуктів і стандартних форматів представлення даних;

– визначити якісний склад інформаційних об'єктів і терміни зберігання інформації, склад програмно-технічного комплексу для її обробки, формати даних, методи доступу, створити базу метаданих з описом інформаційних об'єктів та їх характеристиками, використати інформаційні сховища і «вітрини» даних, технологію OLTP і багатовимірного аналізу. Для вирішення перелічених задач необхідно забезпечити органи державної статистики окремими серверами баз даних, технічними засобами збереження великих обсягів інформації (сховища даних), спеціальними програмними компонентами систем керування базами даних, розрахованих на обробку такого роду інформації;

– розробити технологію взаємодії спеціалізованих статистичних програмних пакетів типу SPSS, SAS тощо, призначених для проведення аналізу і прогнозування, з базами даних статистичних показників. Крім того, для аналітичної роботи можуть знадобитись спеціальні програмні засоби обробки багатовимірних масивів інформації і прийняття рішень;

– розробити єдину систему ведення нормативно-довідкової інформації і технологію її використання, яка б забезпечувала зв'язок між об'єктами різних класифікаторів і реєстрів, а також можливість отримання інформації про стан цих об'єктів в часі і просторі (створення, злиття, поділ, зміна рівня ієрархії,

ліквідація). Тільки за такої умови можливий оперативний аналіз статистичних даних у будь-якому заданому інтервалі часу.

Основою для вирішення цих задач, як і у випадку удосконалення системи збирання інформації, мають бути галузевий і загальний каталоги статистичних показників, система метаданих, програмно-технічні комплекси їх ведення і використання.

Модернізація інформаційно-обчислювальної системи та формування інформаційних фондів органів державної статистики забезпечить користувачам отримання статистичної інформації відповідно до їх запитів і потреб на основі використання сучасних інформаційних технологій та досвіду кращих закордонних статистичних організацій. При цьому потребують визначення принципи та регламентація доступу до інформаційних фондів органів державної статистики з боку різних груп користувачів статистичної інформації. Для підвищення ефективності функціонування системи розповсюдження статистичних даних важливо постійно вивчати попит на інформаційні ресурси, що вимагає проведення маркетингових досліджень.

Вирішення поставлених проблем потребує:

- удосконалення організації, форм і методів розповсюдження статистичної інформації серед користувачів, у тому числі на платній основі;
- створення автоматизованої системи підготовки статистичної інформації для публікацій та розповсюдження даних;
- розроблення і впровадження системи розповсюдження статистичної інформації в електронному вигляді, включаючи засоби електронної пошти, інтернет, використання оптичних дисків тощо;
- організації моніторингу інформаційних послуг і якості забезпечення статистичною інформацією;
- розроблення моделі маркетингу та її реалізацію для розповсюдження статистичної інформації.

В інформаційному та технологічному контекстах головним тут є

автоматизована підготовка інформації до розповсюдження.

Забезпечення оперативності і задоволення потреб різних груп користувачів цілком і повністю залежить від підсистем обробки та зберігання даних і функціонування корпоративної мережі.

Подальше удосконалення підсистеми розповсюдження інформації у такому напрямі зводиться до створення системи автоматизованої підготовки інформації для широкого кола користувачів шляхом використання баз даних розповсюдження інформації з відповідною метаінформацією, без якої самі дані мають обмежену цінність.

Призначення метаінформаційної системи – утворення та ведення повної й уніфікованої системи описів даних з метою досягнення незалежності обробки від конкретних даних та програм.

Бази даних розповсюдження можуть формуватись за тематикою статистичних досліджень та спостережень або за іншими критеріями (наприклад, частота запитів інформації тощо) із баз даних статистичних показників. інформація із баз даних розповсюдження має бути доступною для користувачів як на паперових носіях, так і в електронному вигляді – на дискетах, оптичних дисках, засобами Internet та електронної пошти. Тут важливе значення мають формати представлення даних, які повинні давати змогу користувачеві працювати з даними за допомогою стандартних програмних засобів.

У технічному плані необхідно вирішити питання нарощування потужності видавничого центру на центральному рівні, створення таких центрів в регіонах, придбання мультимедійних графічних станцій та серверів для підготовки інформації до розповсюдження через мережу Internet, пристроїв запису на оптичні диски, твердо-чорнильних та лазерних кольорових принтерів, сканерного та копіювального обладнання. Все це дало б можливість значно підвищити якість оформлення та впровадити сучасні методи підготовки і доставки статистичних матеріалів кінцевому користувачеві.

ВИСНОВКИ

Одним з напрямків удосконалення даної статистичної методології та процедури збирання, а також оброблення певної статистичної інформації шляхом формування однорідних підсистем державної статистики - є розроблення конкретної методології комплексної оцінки зовнішньої трудової міграції із урахуванням результатів відповідного вибіркового обстеження населення.

Метою комплексної оцінки обсягів зовнішньої трудової міграції в Тернопільській області є оцінка масштабів, географічної спрямованості зовнішніх трудових міграцій, поширеності явища, соціально-демографічного складу мігрантів, видів їх діяльності, частоти та тривалості поїздок тощо.

Об'єктом комплексної оцінки обсягів зовнішньої трудової міграції в Тернопільській області мають стати особи працездатного віку, які постійно проживають у домашньому господарстві.

Інструментарій обстеження повинен включати анкети для проведення опитування та керівництво для фахівця з інтерв'ювання з питань організації та методології проведення модульного вибіркового обстеження населення з питань трудової міграції.

Комплексна оцінка обсягів зовнішньої трудової міграції в Тернопільській області повинна бути проведена на основі загальнонаціональної репрезентативної територіальної вибірки домогосподарств, формування якої має здійснюватись на основі процедури стратифікованого багатоступеневого відбору.

Одним із головних напрямків удосконалення ресурсного забезпечення економіко-аналітичної оцінки руху робочої сили є інформатизація органів державної статистики, в цьому випадку головною метою є досягнути основані на сучасних інформаційних технологіях, програмних і технічних засобах, в максимально стислі терміни, високоякісного рівня інформаційно-обчислювальної системи (ІОС), що забезпечить ефективне та своєчасне забезпечення статистичною інформацією високої якості органів державної

влади та управління і також повної доступності результатів аналізу та обробки статистичних даних для широкої громадськості, навчальних закладів, також наукових установ тощо.

Також напрямками удосконалення і розвитку ІОС органів державної статистики являються: розроблення і впровадження новітньої автоматизованої системи збирання, аналізу і опрацювання даних державної статистики (АС-Держстат) на основі сучасних інформаційних технологій; створення певної корпоративної мережі органів державної статистики та створення системи інформаційних ресурсів Держкомстату, забезпечення доступу до них; модернізація і реорганізація існуючого технічного, також програмно-технологічного комплексу в зв'язку із впровадженням АС-Держстат та удосконалити систему розповсюдження статистичної інформації.

Запровадження інструментарію економіко-математичного моделювання в економіко-аналітичну оцінку руху робочої сили доцільно здійснити шляхом запровадження в практику органів статистики регресійної математичної моделі, яка надасть можливість визначити кількісні міри залежностей, вивчити вплив на динаміку процесів різних факторів.

Розрахунок, проведений на основі даної моделі показує, що аналіз та оцінку трудової мобільності робочої сили варто розглядати як складний процес, при якому необхідно враховувати різні якісні та кількісні показники ринку праці. Структурна перебудова виробництва, розвиток високотехнологічних виробництв, забезпечення високого рівня умов праці та відповідної заробітної плати зумовлюють підвищення зайнятості і економічно активного населення, що, в свою чергу, сприяє підвищенню мобільності робочої сили. Цей аспект сприяє посиленню гнучкості ринку праці, що в свою чергу, сприяє підвищенню зайнятості населення регіону. Це все забезпечить підвищення рівня та якості життя населення, конкурентоздатності регіональної економіки, покращення умов проживання, зростання реальних грошових доходів населення, наближення органів влади до суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Августин, Р.Р. Управління інформаційними зв'язками [Текст]: навч. посіб. / Р.Р. Августин, Ю. А. Богач. – Тернопіль : ТНЕУ, 2013. – 241 с.
2. Арістова І.В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти [Текст] / За загальною редакцією д-ра юрид. наук, проф. Бандурки О.М.: Монографія. – Харків: Вид-во Ун-ту внутр. Справ, 2000. – 368 с.
3. Березовець Л.В. Інституційне забезпечення – фундаментальна передумова побудови та розвитку інформаційного суспільства [Текст] / Березовець Л.В. // Інформаційне суспільство. Шлях України; Бібліотека інформаційного суспільства. – К.: Відродження та ПРООН, 2004. – С. 78-87.
4. Богиня Д. П. Концептуальні підходи до визначення конкурентоспроможності робочої сили на ринку праці [Текст] /Д.П.Богиня // Україна: аспекти праці. – 1999. – № 5. – С. 9-12.
5. Варенко В.М. Інформаційно-аналітична діяльність [Текст]: Навч. посіб. / В. М. Варенко. – К.: Університет «Україна», 2014. – 417 с.
6. Васильченко В. С., Василенко П. М. Ринок праці: теоретичні основи і державна практика. Посібник для працівників держ. служби зайнятості. – К.: Вид-во ІПК ДСЗ, 2000. – 550 с.
7. Васильченко В. С. Міграційна політика держави та її інформаційне забезпечення / В.С. Васильченко, Т.П. Петрова // Україна: аспекти праці. – К.: Вид. фірма «Праця», 1996. – № 6.
8. Денисенко М.П., Гулик Л.С. Державне регулювання ринку праці в Україні: досвід і проблеми// Економіка та держава. – 2005. – № 1. – С. 8-10.
9. Желюк Т.Л. Навчально-методичний комплекс з вивчення дисципліни «Економіко-аналітична діяльність в державних установах та організаціях». – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – 142 с.
10. Класифікація видів економічної діяльності (NACE, Rev. 1.1 -2002) ДК 009:2005, затверджено наказом Держкомстату від 26 грудня 2005 року №375, прийнято наказом Держспоживстандарту України від 26 грудня 2005р. №375 // Збірник «Класифікація видів економічної діяльності». — К., 2006.

11. Коваль Р. А. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державної влади [Текст] / Р. А. Коваль // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2006. – № 1(113). – С. 349-358.
12. Марутян Р. Р. Методологічні основи інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління [Текст] / Р. Р. Марутян. // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2013. – № 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2013_1_5
13. Мельник А.Ф., Васіна А.Ю., Кривокульська Н.М. Менеджмент державних установ і організацій [Текст]. Навч. посібник. / За ред. д-ра екон. наук, проф. А.Ф.Мельник. – Тернопіль: Економічна думка, 2006. – 320с.
14. Положення про відділ статистики ринку праці Управління статистики праці Головного управління статистики в Тернопільській області
15. Положення про відділ статистики соціально-трудових відносин Управління статистики праці Головного управління статистики в Тернопільській області
16. Положення про Головне управління статистики в Тернопільській області
17. Положення про Управління статистики праці Головного управління статистики в Тернопільській області
18. Почепцов Г. Г. Інформаційна політика: навч. посіб. / Г. Г. Почепцов, С. А. Чукут. – К. : Знання, 2006. – 663с.
19. Практичні аспекти інформаційно-аналітичної роботи [Текст] : навч. посіб. / С. О. Телешун, О. Р. Титаренко, І. В. Рейтерович, С. І. Вировий ; за ред. С. О. Телешуна ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Ін-т підвищ. кваліфікації керів. кадрів. – К. : НАДУ, 2007. – 43 с.
20. Регламент Головного управління статистики в Тернопільській області
21. Саричев Ю. О. Аналіз підходів щодо визначення сучасної ролі та місця інформаційного забезпечення в системі державного управління [Текст] / Ю. О. Саричев // Вісн. НАДУ. – 2016. – № 3 (82). – С. 138-143.

22. Сніцаренко П. М. Теоретичні підходи до визначення сутності інформаційного забезпечення в системі державного управління [Текст] / П. М. Сніцаренко, Ю. А. Саричев // Наук.-інформ. вісн. Акад. нац. безпеки. – 2016. – № 1-2 (9-10). – С. 7-19.

23. Сучасний тлумачний словник української мови: 65000 слів / За заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В.В. Дубігінського. – Х.: ВД «ШКОЛА». – 2006. – 1008 с.

24. Татакі О.О. Інформаційно-комунікативний простір організації в контексті розвитку інформаційних технологій [Текст] / О.О. Татакі // Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття: зб. матеріалів 6-ї міжнарод. наук.-практ. конференції, Одеса, 12-14 вересня 2013 р. – Одеса: Симекс-Принт, 2013. – С.322-324.

25. Тимцуник В.І. Публічне адміністрування: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. освіти / В.І. Тимцуник // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.studfiles.ru/preview/5118174/page:33/>

26. Шаров Ю. П. Інноваційні інструменти публічного адміністрування: європейський контекст / Ю. П. Шаров // Публічне управління: теорія та практика : зб. наук. пр. Асоціації докторів наук з державного управління. – Х. : ДокНаукДержУпр, 2010. – № 1. – С. 5-9.